

Detailhandel in West-Vlaanderen in volle evolutie

Tanja Termote • stafmedewerker sociaal-economisch beleid WES

De detailhandel is qua structuur ingrijpend aan het veranderen. Met de tendens tot concentratie en schaalvergroting, en de groei van ketenwinkels verdwijnt de 'kleine zelfstandige' langzaam uit het straatbeeld.

Iedere gemeente streeft uiteraard naar een goed functionerend handelsapparaat. Niet alleen creëert de detailhandel een aanzienlijk aantal arbeidsplaatsen, het type winkels bepaalt ook de uitstraling van een gemeente. In dit opzicht zijn er opvallend grote verschillen tussen de West-Vlaamse gemeenten onderling.

Dit artikel biedt een overzicht van het belang en de kenmerken van de detailhandel in West-Vlaanderen.

Evolutie van de gezinsbestedingen

Alvorens in te gaan op de kenmerken van het aanbod¹ (aantal ondernemingen, aantal starters, branche, tewerkstelling), geven we een overzicht van de evolutie van de gezinsbestedingen.

Tabel 1 biedt een inzicht in de evolutie van de consumptie in het Vlaamse Gewest tussen 1978 en 2001.

In 2001 besteedde een gemiddeld gezin in Vlaanderen een bedrag van 29.609 euro (of 1.194.424 BEF).

De belangrijkste bestedingscategorie zijn de kosten verbonden aan een eerste of tweede woning, die gemiddeld 25,9% van het huishoudbudget opslorpen. Op de tweede plaats komt de categorie van de 'andere goederen en diensten' met een aandeel van 18,1% in het gemiddelde huishoudbudget. Hiertoe behoren onder meer de 'uitgaven in de horecasector' (5,5%), 'financiële diensten en verzekeringen' (4,5%) en 'toeristische reizen' (3,3%). Als derde belangrijkste uitgavenpost (15,8%) noteren we 'vervoer en communicatie'. Ongeveer 15,6% van het budget van een gemiddeld Vlaams huis-

Lokale zelfstandige handelszaken worden helaas een zeldzaamheid in de stedelijke centra. Op de foto: Huis "Versyp" in het centrum van Brugge.

houden wordt gependend aan voeding, dranken en tabak.

De categorie 'cultuur, ontspanning en onderwijs' gaat lopen met gemiddeld 9,1% van het gezinsbudget. De uitgaven voor

Tabel 1
Evolutie van de uitgaven in courante prijzen van het gemiddelde huishouden in het Vlaamse Gewest, periode 1978-2001 (in euro)

Productbenaming	Uitgaven in courante prijzen (in euro)							
	1978-79	1987-88	1995-96	1996-97	1997-98	1999	2000	2001
VOEDING, DRANKEN, TABAK	2.741	3.384	4.340	4.245	4.343	4.324	4.466	4.607
Voedingsproducten	2.212	2.722	3.383	3.327	3.386	3.376	3.435	3.607
Dranken	397	490	736	698	734	740	791	757
Tabakswaaren	132	172	221	220	223	209	240	244
KLEDING, SCHOEISEL	1.065	1.470	1.721	1.716	1.670	1.661	1.555	1.485
Kleding	883	1.208	1.431	1.410	1.376	1.349	1.265	1.210
Schoeisel	183	262	290	306	294	311	290	275
EERSTE OF TWEDE WONING	2.933	4.800	6.579	7.028	7.138	7.189	7.457	7.666
Bruto huur	2.118	3.734	5.287	5.644	5.755	5.885	5.977	6.101
Verwarming, verlichting en water	815	1.066	1.292	1.384	1.383	1.304	1.480	1.566
MEUBELN, HUISHOUDTOESTELLEN	1.173	1.236	1.774	1.679	1.715	1.879	2.100	1.866
Meubelen en vaste toebehoren	447	367	594	520	558	563	890	645
Huishoudartikelen in textiel	135	117	177	180	190	219	161	157
Grote huishoudtoestellen	157	213	327	256	249	237	282	285
Vaatwerk, huishoudelijke voorwerpen	82	89	84	101	93	85	83	100
Gereedschap voor de woning en de tuin	56	76	114	116	130	145	135	128
Onderhoud van het huis	297	374	478	506	495	630	550	551
GEZONDHEID	408	622	1.078	1.046	1.064	1.213	1.176	1.303
Farmaceutische producten	97	164	285	274	284	305	343	391
Therapeutische apparaten	47	89	94	114	136	172	118	147
Medische en paramedische sector	215	308	574	530	526	604	545	633
Ziekenhuizen en soortgelijke	49	61	125	127	118	132	170	131
VERVOER EN COMMUNICATIE	1.370	2.114	3.276	3.164	3.666	3.922	4.642	4.642
Aankoop van voertuigen	471	727	1.228	956	1.312	1.304	1.719	1.804
Verbruiksuitgaven voor voertuigen	693	1.017	1.481	1.597	1.752	1.900	2.073	1.990
Vervoerdiensten	85	135	172	168	130	189	180	190
Post en telecommunicatie	120	235	394	443	473	529	670	658
CULTUUR, ONTSPANNING, ONDERWIJS	886	1.340	2.043	2.308	2.493	2.557	2.654	2.681
Toestellen en accessoires	389	510	857	843	976	914	957	1.038
Culturele en sportdiensten	215	440	611	911	942	997	1.034	1.020
Boeken, kranten en tijdschriften, papier	176	253	367	378	360	390	414	383
Onderwijs	105	136	208	176	215	257	250	239
ANDERE GOEDEREN EN DIENSTEN	1.885	3.096	4.737	4.352	4.780	5.239	5.382	5.359
Lichaamsverzorging	200	337	512	471	513	558	545	566
Persoonlijke artikelen n.e.g.	108	115	124	131	137	121	127	150
Uitgaven in de horecasector	501	843	1.365	1.207	1.350	1.526	1.680	1.625
Toeristische reizen	464	616	840	764	862	947	981	973
Financiële diensten, verzekeringen	424	703	1.197	1.190	1.222	1.267	1.340	1.339
Andere diensten n.e.g.	70	134	460	405	536	553	451	437
Niet-gepreciseerd verbruik	118	348	238	183	159	267	258	269
TOTALE CONSUMPTIE	12.460	18.062	25.547	25.537	26.870	27.983	29.431	29.609

Bron: NIS, verwerking WES

'meubelen en huishoudtoestellen' bedragen 6,3% van het budget van een gemiddeld Vlaams gezin. Tenslotte gaat 5% van het gemiddelde huishoudbudget naar 'kleding en schoeisel' en 4,4% naar uitgaven voor 'gezondheid'.

Hoewel het aantal kleinhandelszaken afneemt, stijgt de tewerkstelling in de sector

Bekijken we de evolutie van de bestedingen sinds 1978 (zie **figuur 1**) dan merken we duidelijke verschuivingen op. Het aandeel van de categorieën 'vervoer en communicatie' (+4,7 procentpunten), 'andere goederen en diensten' (+3 procentpunten), 'cultuur, ontspanning, onderwijs' (+2 procentpunten), 'eerste en tweede woning' (+2,4 procentpunten) en 'gezondheid' (+1,1 procentpunten) in het gezinsbudget is gestegen ten nadele van het aandeel van 'voeding, dranken, tabak' (-6,4 procentpunten), 'kleding, schoeisel' (-3,5 procentpunten) en 'meubelen, huishoudtoestellen' (-3,1 procentpunten). Merk hierbij op dat globaal beschouwd het aandeel van de consumptie van dagelijkse of duurzame goederen die kunnen aangeschaft worden in de kleinhandel daalt ten voordele van de immateriële consumptie (uitgaven voor cultuur, ontspanning, onderwijs, gezondheid, ...). In het kader van de zelfontwikkeling en optimale zelfontplooiing van de individuele consument, is de behoefte aan betekenisvolle ervaringen gestegen en is men bereid hiervoor meer uit te geven. De bestedingen voor reizen, opleiding, het verenigingsleven, de kunst, de natuur, gezondheid en sport (ingegeven door de gezondheidscultuur), lezen en menselijke relaties nemen daardoor toe. In de toekomst zal de trend om meer te besteden aan actieve, immateriële consumptie en diensten nog toenemen. Voorspellingen van het Planbureau voor de periode 2005-2009 wijzen ook in die richting (zie **tabel 2**).

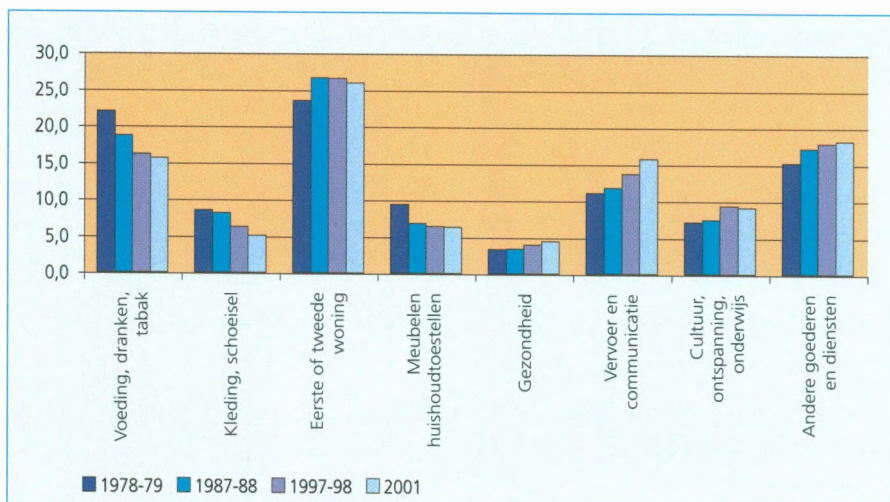
Meer dan 13.000 kleinhandelzaken in West-Vlaanderen

In 2002 waren er in de kleinhandel in West-Vlaanderen 13.471 BTW-plichtige ondernemingen actief of 23% van het totaal aantal kleinhandelzaken in Vlaanderen (zie **tabel 3**). In datzelfde jaar werden 696 nieuwe zaken opgericht terwijl er 1.017 winkels hun activiteiten stopzetten.

Zowel in West-Vlaanderen als in Vlaanderen neemt het aantal kleinhandelzaken af. Tussen 2000 en 2002 nam het aantal actieve ondernemingen in de kleinhan-

Figuur 1

Evolutie van het aandeel van de diverse uitgavenposten in de consumptie van het gemiddelde huishouden in het Vlaamse Gewest, periode 1978-2001 (in %)

Tabel 2

Procentuele evolutie van de consumptie (in constante prijzen) van de gezinnen, naar branche, ramingen tot 2009 (in %)

	Procentuele groei		
	1995-99	2000-04	2005-09
1. Voedingsmiddelen, dranken en tabak	0,8	9,1	2,9
a. Voedingsmiddelen	-2,9	8,8	2,3
b. Alcoholvrije dranken	8,5	12,8	6,0
c. Alcoholhoudende dranken	12,7	10,7	4,5
d. Tabak	7,9	5,9	2,5
2. Kleding en schoeisel	-2,5	4,7	0,7
3. Huur	6,8	6,7	6,6
4. Verwarming	-3,5	7,9	4,2
5. Verlichting	-1,0	6,7	4,8
6. Huishoudelijke hulp	7,9	13,1	7,8
7. Meubelen, huishoudelijke apparaten en dagelijks onderhoud	-0,7	4,9	4,8
8. Aankoop van voertuigen	31,5	-1,6	9,8
9. Uitgaven i.v.m. het gebruik van voertuigen, waarvan	6,3	2,5	5,5
a. Benzine	-0,6	-5,8	-0,4
b. Diesel	27,4	22,3	16,1
10. Vervoersdiensten	3,2	4,8	9,1
a. Reizigersvervoer per trein, tram en metro	45,8	14,8	10,4
b. Reizigersvervoer over de weg	-41,2	12,1	5,4
c. Overige vervoersdiensten	8,4	-22,1	9,8
11. Communicatie	50,0	20,2	12,8
12. Genees-, heelkundige en aanverwante zorgen	7,0	10,9	11,4
13. Ontspanning en ontwikkeling	22,1	-5,6	12,5
14. Overige goederen en diensten	11,5	1,4	13,3
15. Bestedingen van de gezinnen in het buitenland	35,3	9,5	14,7
Totaal	9,9	4,5	8,6

Bron: Planbureau, verwerking WES

Tabel 3

Evolutie van het aantal actieve ondernemingen, het aantal starters en het aantal stopzettingen in de detailhandel in West-Vlaanderen en Vlaanderen, 2000-2002

	West-Vlaanderen			Vlaanderen		
	2000	2001	2002	2000	2001	2002
Aantal actieve ondernemingen	14.023	13.747	13.471	61.251	59.565	58.236
Aantal oprichtingen	742	697	696	3.432	3.153	3.156
Aantal stopzettingen	1.051	988	1.017	4.918	4.767	4.391

Bron: NIS, Demografie van de ondernemingen, verwerking WES

Tabel 4

Aantal actieve ondernemingen in de detailhandel in West-Vlaanderen en Vlaanderen in 2002, naar grootteklasse van de tewerkstelling

Grootteklasse	West-Vlaanderen		Vlaanderen	
	Aantal	in %	Aantal	in %
zonder werknemers	9.055	67,2	39.804	68,3
1-4	3.677	27,3	14.903	25,6
5-9	428	3,2	1.979	3,4
10-19	207	1,5	971	1,7
20-49	93	0,7	471	0,8
50-99	9	0,07	50	0,09
100-199	1	0,01	20	0,03
200-499	0	0,00	19	0,03
≥ 500	1	0,01	19	0,03
Totaal	13.471	100,0	58.236	100,0

Bron: NIS, Demografie van de ondernemingen, verwerking WES

De uitstraling van een gemeente wordt mede bepaald door de detailhandel

del in West-Vlaanderen af met 552 (of -3,9%). In Vlaanderen daalde het aantal ondernemingen met 4,9%.

In **tabel 4** wordt het aantal actieve ondernemingen opgesplitst naar grootteklasse van de tewerkstelling. Hieruit blijkt dat meer dan 9.000 kleinhandelszaken in West-Vlaanderen (of 67,2%) geen werknemers in dienst heeft, en dus enkel werkt met zelfstandigen en helpers. Bijna 95% van de detailhandelszaken heeft minder dan vijf werknemers in dienst.

Eenderde van het aantal kleinhandelszaken is een voedingszaak

Tabel 5 bevat gegevens over het aantal detailhandelszaken en hun branche. De gegevens zijn afkomstig van *de Spectron* online adressenbank en dateren van mei 2005. In de cijfers zijn de garages en carrosserieën buiten beschouwing gelaten.

We moeten hier wel opmerken dat deze databank een aanzienlijk aantal dubbeltellingen telt waardoor het totaal aantal winkels overschat is. Dus niet zozeer het absoluut aantal winkels, maar de **verdeling naar branche** is hier van belang.

De winkels worden ingedeeld in een aantal branchegroepen. De volgende branche-indeling werd weerhouden:

- voeding (brood, groenten en fruit, dranken, vleeswaren, vis, superettes, ...);
- textiel, kleding en lederwaren (kledingstoffen, tapijten, gordijnen, kleding en bijhorende accessoires, schoenen, reisartikelen, ...);
- meubelen, verlichting, woninginrichting (meubelen, antiek, verlichting, kachels, bedden en matrassen, ...);
- elektrische artikelen (elektrische huishoudapparaten, audio- en videoapparatuur, ...);

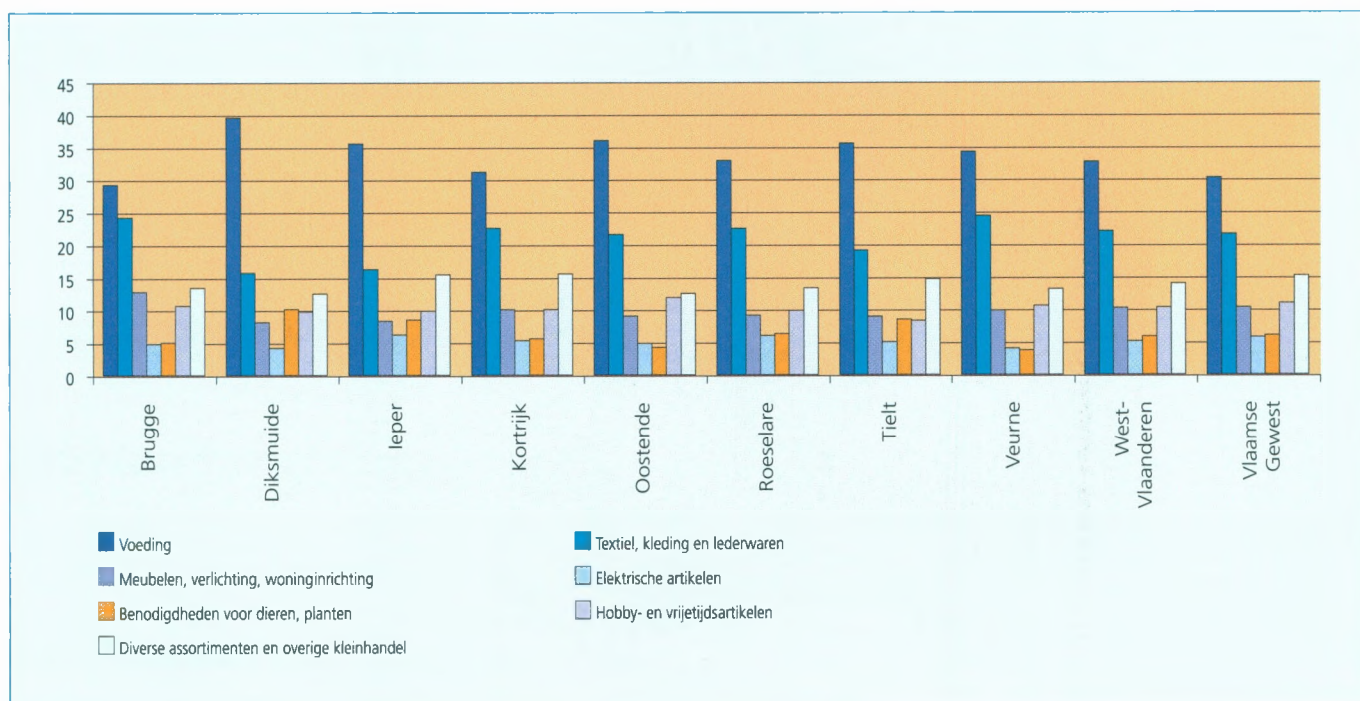
Tabel 5
Aantal detailhandelszaken in 2005 per gemeente, naar branche (in %)

Gemeente	Voeding	Textiel, kleding en lederwaren	Meubelen, verlichting, woning-inrichting	Elektrische artikelen	Benodigheden voor dieren, planten	Hobby- en vrijetijdsartikelen	Diverse assortimenten en overige kleinhandel	Totaal	Totaal aantal winkels (absolute cijfers)	Totaal aantal winkels per 1.000 inwoners
Beernem	34,8	16,8	6,5	3,2	12,3	12,9	13,5	100,0	155	10,7
Blankenberge	30,0	32,4	7,6	3,3	4,4	12,0	10,4	100,0	367	20,2
Brugge	30,1	22,2	13,9	4,8	3,6	11,1	14,3	100,0	1.809	15,4
Damme	39,6	10,7	14,1	8,7	5,4	10,1	11,4	100,0	149	13,7
Jabbeke	31,8	18,2	6,5	3,9	9,7	15,6	14,3	100,0	154	11,3
Knokke-Heist	21,1	33,2	17,0	3,7	2,6	10,3	12,2	100,0	931	27,5
Oostkamp	29,4	18,1	13,9	7,1	7,7	8,7	15,2	100,0	310	14,4
Torhout	27,8	24,4	8,9	6,7	8,5	8,1	15,6	100,0	270	14,1
Zedelgem	40,2	17,6	7,4	5,5	8,2	8,6	12,5	100,0	256	11,8
Zuienkerke	34,4	18,8	0,0	12,5	15,6	6,3	12,5	100,0	32	11,6
Arrondissement Brugge	29,2	24,2	12,7	4,8	5,0	10,6	13,4	100,0	4.433	16,2
Diksmuide	40,6	18,5	8,3	3,5	7,1	10,6	11,4	100,0	254	16,2
Houthulst	34,9	17,4	10,1	6,4	9,2	9,2	12,8	100,0	109	12,1
Koekelare	39,6	14,4	6,3	3,6	17,1	6,3	12,6	100,0	111	13,5
Kortemark	39,8	13,5	8,2	4,7	9,4	11,1	13,5	100,0	171	14,2
Lo-Reninge	44,2	7,0	7,0	2,3	16,3	9,3	14,0	100,0	43	13,0
Arrondissement Diksmuide	39,5	15,7	8,1	4,2	10,2	9,7	12,5	100,0	688	14,3
Heuvelland	48,5	10,7	1,0	7,8	10,7	11,7	9,7	100,0	103	12,5
Ieper	31,2	21,2	9,6	7,3	5,3	10,2	15,3	100,0	510	14,6
Langemark-Poelkapelle	45,2	9,5	6,0	6,0	7,1	8,3	17,9	100,0	84	10,8
Mesen	41,7	33,3	8,3	0,0	0,0	0,0	16,7	100,0	12	12,3
Poperinge	31,9	14,9	9,4	6,2	10,1	10,1	17,4	100,0	276	14,1
Vleteren	42,5	10,0	10,0	2,5	17,5	5,0	12,5	100,0	40	11,1
Wervik	40,2	14,2	9,3	4,4	9,3	7,8	14,7	100,0	204	11,6
Zonnebeke	33,6	11,2	6,0	5,2	13,8	12,9	17,2	100,0	116	10,0
Arrondissement Ieper	35,5	16,2	8,3	6,2	8,5	9,8	15,5	100,0	1.345	12,9
Anzegem	32,3	22,0	7,5	4,3	7,0	10,2	16,7	100,0	186	13,4
Avelgem	28,8	28,0	7,6	3,8	4,5	11,4	15,9	100,0	132	14,1
Deerlijk	30,3	27,5	11,8	5,6	5,1	6,7	12,9	100,0	178	15,7
Harelbeke	35,3	17,0	9,8	5,9	6,5	10,5	15,0	100,0	306	11,8
Kortrijk	29,1	25,4	10,5	4,8	5,0	9,7	15,5	100,0	1.213	16,5
Kuurne	27,8	22,0	10,5	6,7	7,7	9,6	15,8	100,0	209	16,7
Lendelede	32,9	19,0	10,1	6,3	6,3	13,9	11,4	100,0	79	14,6
Menen	34,0	20,1	9,3	5,0	5,8	8,9	16,9	100,0	462	14,3
Spiere-Helkijn	30,0	6,7	13,3	6,7	10,0	10,0	23,3	100,0	30	14,7
Waregem	29,4	24,4	11,1	5,2	4,3	11,3	14,4	100,0	541	15,1
Wevelgem	33,2	19,3	9,0	6,3	4,9	11,4	15,8	100,0	367	11,8
Zwevegem	33,7	18,3	9,5	5,9	7,0	9,5	16,1	100,0	273	11,5
Arrondissement Kortrijk	31,1	22,5	10,0	5,3	5,5	10,1	15,5	100,0	3.976	14,3
Bredene	55,0	12,8	4,0	3,4	5,4	12,1	7,4	100,0	149	9,9
De Haan	29,7	28,8	9,0	3,3	3,3	12,3	13,7	100,0	212	17,9
Gistel	35,9	22,2	5,9	7,2	9,2	5,2	14,4	100,0	153	13,7
Ichtegem	41,5	14,9	6,4	8,5	6,9	9,6	12,2	100,0	188	14,1
Middelkerke	39,1	20,5	8,5	4,6	3,6	11,4	12,4	100,0	307	17,4
Oostende	32,0	23,8	10,9	4,6	2,9	13,0	12,9	100,0	1.096	16,0
Oudenburg	44,6	9,9	7,9	4,0	7,9	13,9	11,9	100,0	101	11,4
Arrondissement Oostende	36,0	21,6	9,0	4,9	4,2	11,8	12,5	100,0	2.206	15,1
Hooglede	39,0	11,4	8,6	6,7	10,5	10,5	13,3	100,0	105	10,7
Ingelmunster	44,3	11,4	10,7	4,7	6,7	8,1	14,1	100,0	149	14,0
Izegem	37,0	20,8	8,9	5,9	4,9	10,8	11,6	100,0	370	13,9
Ledegem	35,6	16,4	10,3	6,2	6,8	10,3	14,4	100,0	146	15,8
Lichtervelde	38,0	15,0	7,0	6,0	10,0	9,0	15,0	100,0	100	12,0
Moorslede	37,7	17,8	11,0	5,5	9,6	10,3	8,2	100,0	146	13,7
Roeselare	26,8	29,0	8,8	6,2	4,9	10,0	14,4	100,0	968	17,5
Staden	36,1	18,1	9,8	6,0	9,8	7,5	12,8	100,0	133	12,2
Arrondissement Roeselare	32,9	22,5	9,2	6,0	6,3	9,9	13,3	100,0	2.117	15,0
Ardoosie	32,4	17,1	9,5	6,7	8,6	10,5	15,2	100,0	105	11,5
Dentergem	34,7	17,8	14,9	5,0	7,9	7,9	11,9	100,0	101	12,4
Meulebeke	40,8	19,7	7,0	4,5	3,8	7,0	17,2	100,0	157	14,3
Oostrozebeke	33,3	20,8	9,4	4,2	9,4	9,4	13,5	100,0	96	12,9
Pittem	33,0	20,9	8,8	4,4	12,1	6,6	14,3	100,0	91	13,8
Ruiselede	39,1	15,9	10,1	2,9	5,8	8,7	17,4	100,0	69	13,5
Tielt	32,4	23,6	7,4	5,7	7,8	8,4	14,5	100,0	296	15,4
Wielsbeke	47,8	8,7	6,5	5,4	6,5	6,5	18,5	100,0	92	10,4
Wingene	32,8	17,5	9,8	4,9	13,7	9,3	12,0	100,0	183	14,0
Arrondissement Tielt	35,5	19,1	8,9	5,0	8,5	8,3	14,7	100,0	1.190	13,4
Alveringem	51,9	9,9	4,9	3,7	11,1	4,9	13,6	100,0	81	16,5
De Panne	37,2	26,4	7,9	4,5	2,1	9,1	12,8	100,0	242	24,3
Koksijde	33,4	26,7	7,7	3,8	2,6	11,8	13,9	100,0	416	19,8
Nieuwpoort	34,3	27,2	8,7	2,8	3,9	11,8	11,4	100,0	254	23,4
Veurne	26,8	20,1	18,8	5,0	4,6	10,9	13,8	100,0	239	20,2
Arrondissement Veurne	34,3	24,4	9,9	4,0	3,7	10,6	13,1	100,0	1.232	21,0
West-Vlaanderen	32,7	22,0	10,2	5,1	5,8	10,3	14,0	100,0	17.187	15,1
Vlaamse Gewest	30,2	21,6	10,4	5,7	6,0	11,0	15,2	100,0	70.732	11,7

Bron: Tellingen Spectron online adressenbank (24-05-2005), verwerking WES

Figuur 2

Aandeel van de verschillende branches in het kleinhandelsaanbod

- benodigdheden voor dieren, planten (huisdieren en toebehoren, granen, zaden, veevoeders, bloemen en planten, ...);
- hobby- en vrijetijdsartikelen (boeken en dagbladen, fietsen, fotomateriaal, speelgoed, muziek, sport- en kampeerartikelen, ...);
- diverse assortimenten en overige kleinhandel (doe-het-zelfzaken, warenhuizen, apotheken, juwelen en uurwerken, optische artikelen, schoonheidsproducten, ...).

In ongeveer eenderde van het aantal detailhandelszaken in West-Vlaanderen worden voedingswaren verkocht. Circa 22% verkoopt kleding, textiel en leder en ongeveer 10% is gespecialiseerd in meubelen, verlichting en woninginrichting. Eenzelfde percentage van winkels legt zich toe op hobby- en vrijetijdsartikelen en een kleine 6% op benodigdheden voor dieren en planten. Ongeveer 5% van de winkels is gespecialiseerd in elektrische artikelen. De overige 14% van de winkels zijn moeilijk te catalogeren of hebben diverse assortimenten.

West-Vlaamse gemeenten verschillen onderling sterk

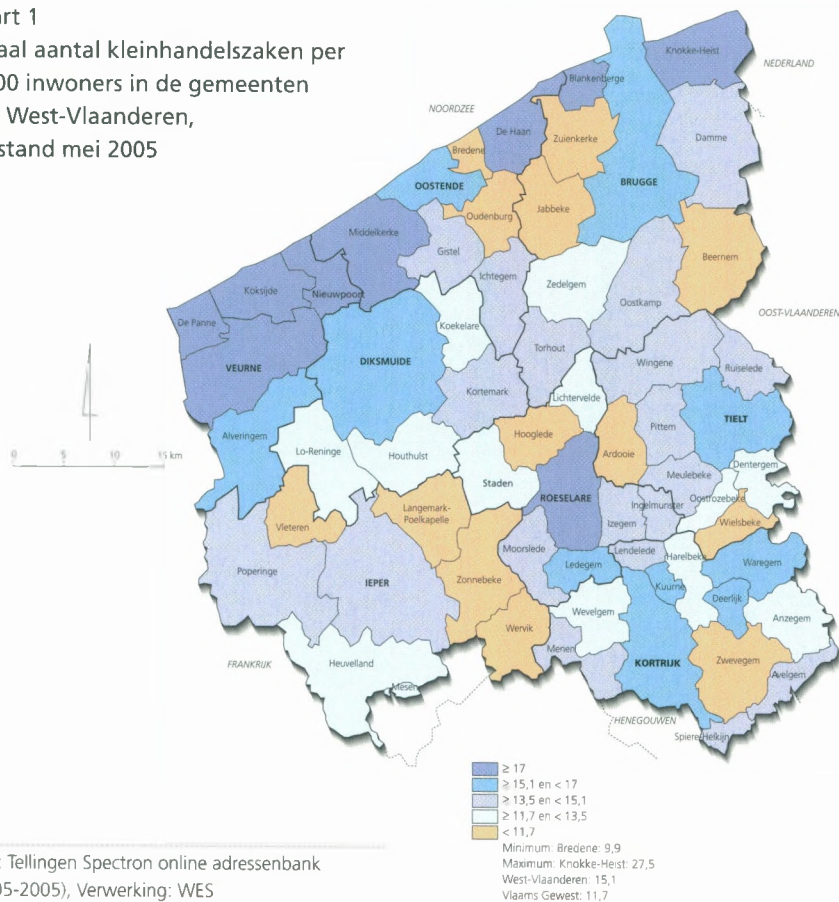
Tussen de West-Vlaamse gemeenten zijn er grote verschillen waar te nemen in de structuur van de kleinhandel. **Figuur 2** toont deze verschillen op arrondissementeel niveau. Het aandeel voedingszaken is relatief groot in de arrondissementen Diksmuide, Oostende, Ieper en Tielt. De gemeente Bredene kent het grootste aandeel voedingszaken in de totale kleinhandel, namelijk 55%. De arrondissementen Veurne en Brugge (met vooral de gemeenten Knokke-Heist en Blankenberge) kennen het grootste aandeel detailhandelszaken in textiel, kleding en lederwaren. Het arrondissement Brugge – en dan vooral de gemeenten Knokke-Heist en Brugge – kent ook het grootste aandeel handelszaken in de woonbranche. Het detailhandelsapparaat in de arrondissementen Ieper en Roeselare kent een relatief groot aandeel winkels in elektrische artikelen. De arrondissementen Diksmuide, Ieper en Tielt kennen een belangrijk aandeel winkels met benodigdheden voor dieren en planten. Het arrondissement Oostende kent het grootste aandeel winkels in hobby- en vrijetijdsartikelen.

Indien we het totaal aantal winkels per 1.000 inwoners bekijken dan stellen we vast dat deze verhouding 15,1 bedraagt in West-Vlaanderen. Dit is aanzienlijk hoger dan in Vlaanderen waar deze verhouding 11,7 bedraagt. **Kaart 1** toont de verhouding van het totaal aantal kleinhandelszaken per 1.000 inwoners voor de gemeenten van West-Vlaanderen. Het grootste aantal winkels per 1.000 inwoners, namelijk 27,5, wordt vastgesteld in Knokke-Heist. Ook andere kustgemeenten hebben een groot aantal detailhandelszaken per 1.000 inwoners: De Panne: 24,3, Nieuwpoort: 23,4, Blankenberge: 20,2, Koksijde: 19,8, De Haan: 17,9, Middelkerke: 17,4. Van de West-Vlaamse gemeenten die geen kustgemeente zijn, kent Veurne het meeste aantal winkels per 1.000 inwoners, gevolgd door Roeselare.

Opmerkelijk is dat ook een kustgemeente, namelijk Bredene, het kleinste aantal winkels per 1.000 inwoners telt, namelijk 9,9. Andere gemeenten met een lage verhouding winkels per 1.000 inwoners zijn Zonnebeke, Wielsbeke, Beernem, Hooglede en Langemark-Poelkapelle. Van de vier centrumsteden kent Brugge het kleinste aantal winkels per 1.000 inwoners, na-

Kaart 1

Totaal aantal kleinhandelzaken per 1.000 inwoners in de gemeenten van West-Vlaanderen, toestand mei 2005

Bron: Tellingen Spectron online adressenbank (24-05-2005); Verwerking: WES

De kustgemeenten hebben het grootste aantal winkels per 1.000 inwoners

melijk 15,4. In Oostende bedraagt deze verhouding 16, in Kortrijk 16,5 en in Roeselare 17,5.

Aanzienlijke daling van de zelfstandige tewerkstelling in de kleinhandel, toename van het aantal loontrekkenden

Tussen 1995 en 2002 steeg de totale tewerkstelling in de kleinhandel in West-Vlaanderen met 231 personen tot 32.864 personen in 2002 (zie tabel 6). Opmerkelijk hierbij is dat het aantal loontrekkenden in deze periode toeneemt met 2.510 personen (+13,3%) terwijl het aantal zelfstandigen en helpers afneemt met 2.279 personen (-16,5%). Het aandeel van de zelfstandige tewerkstelling in de totale tewerkstelling in de kleinhandel in West-

Vlaanderen daalt hiermee van 42% in 1995 tot 35% in 2002. In Vlaanderen bedraagt dit aandeel momenteel 28%.

De toename van het aantal loontrekkenden en de daling van het aantal zelfstandigen en helpers is een gevolg van de tendens tot concentratie en schaalvergroting en door de groei van ketenwinkels in de detailhandel.

De tewerkstellingsgroei in de kleinhandel is gedeeltelijk ook toe te schrijven aan de toename van de deeltijdse arbeid, die in belangrijke mate aanwezig is in de grootdistributie.

Een analyse per gemeente toont dat van de vier centrumsteden enkel Brugge en Roeselare hun tewerkstelling in de kleinhandel zagen toenemen. In Brugge kwamen

Tabel 6

Evolutie tussen 1995 en 2002 van de bezoldigde

Gemeente	Bezoldigde tewerkstelling		Evolutie 1995-2002 (in %)
	1995	2002	
Beernem	190	225	18,4
Blankenberge	463	477	3,0
Brugge	2.765	3.345	21,1
Damme	81	66	-18,5
Jabbeke	84	116	38,3
Knokke-Heist	1.172	1.295	10,5
Oostkamp	261	282	8,4
Torhout	313	300	-4,2
Zedelgem	208	230	10,6
Zuienkerke	7	16	128,6
Arrondissement Brugge	5.544	6.352	14,4
Diksmuide	186	222	19,3
Houthulst	38	45	18,4
Koekelare	87	114	31,1
Kortemark	175	136	-22,3
Lo-Reninge	28	33	17,9
Arrondissement Diksmuide	514	550	7,8
Heuvelland	59	58	-1,7
Ieper	556	708	27,3
Langemark-Poelkapel	41	48	17,1
Mesen	3	5	66,7
Poperinge	299	351	17,4
Vlieteren	6	7	16,7
Wervik	134	143	6,7
Zonnebeke	85	79	-7,1
Arrondissement Ieper	1.183	1.399	18,3
Anzegem	180	152	-15,6
Avelgem	111	141	27,0
Deerlijk	173	257	48,0
Harelbeke	333	314	-5,7
Kortrijk	1.532	1.599	4,4
Kuurne	397	488	22,9
Lendeledde	63	80	27,0
Menen	470	545	16,0
Spiere-Helkijn	6	8	33,3
Waregem	747	673	-9,9
Wevelgem	378	575	52,1
Zwevegem	139	156	12,2
Arrondissement Kortrijk	4.529	4.988	10,9
Bredene	90	105	16,7
De Haan	152	155	2,0
Gistel	161	179	11,2
Ichtegem	118	130	10,2
Middelkerke	390	444	13,8
Oostende	1.607	1.742	8,4
Oudenburg	55	60	9,1
Arrondissement Oostende	2.573	2.815	9,4
Hooglede	66	78	18,2
Ingelmunster	186	176	-5,4
Izegem	448	524	17,0
Ledegeem	79	88	11,4
Lichtervelde	98	125	27,6
Moorslede	99	122	23,2
Roeselare	1.379	1.639	18,9
Staden	61	65	6,6
Arrondissement Roeselare	2.416	2.817	16,6
Ardoioe	107	124	15,9
Dentergem	54	60	11,1
Meulebeke	75	107	42,7
Oostrozebeke	110	144	30,9
Pittem	69	79	14,5
Ruiselede	56	54	-3,6
Tielt	326	301	-7,7
Wielsebeke	61	47	-23,0
Wingene	110	104	-5,5
Arrondissement Tielt	968	1.020	5,4
Alveringem	21	28	33,3
De Panne	272	351	29,0
Koksijde	375	472	25,9
Nieuwpoort	173	248	43,4
Veurne	246	284	15,4
Arrondissement Veurne	1.087	1.383	27,2
West-Vlaanderen	18.814	21.324	13,3
Vlaams Gewest	98.875	117.576	18,9

BRON: RSZ, RSVZ, Verwerking: GOM - West-Vlaanderen en WES

Zelfstandige tewerkstelling in de kleinhandel

Zelfstandigen en helpers *			Totale tewerkstelling			Aandeel zelfstandige tewerkstelling in totale tewerkstelling	
1995	2002	Evolutie 1995-2002 (in %)	1995	2002	Evolutie 1995-2002 (in %)	1995	2002
160	115	-28,1	350	340	-2,9	45,7	33,8
320	258	-19,4	783	735	-6,1	40,9	35,1
1.278	1.060	-17,1	4.043	4.405	9,0	31,6	24,1
127	128	0,8	208	194	-6,7	61,1	66,0
142	123	-13,4	226	239	5,8	62,8	51,5
685	536	-21,8	1.857	1.831	-1,4	36,9	29,3
298	255	-14,4	559	537	-3,9	53,3	47,5
250	193	-22,8	563	493	-12,4	44,4	39,1
249	226	-9,2	457	456	-0,2	54,5	49,6
47	43	-8,5	54	59	9,3	87,0	72,9
3.556	2.937	-17,4	9.100	9.289	2,1	39,1	31,6
237	195	-17,7	423	417	-1,4	56,0	46,8
126	114	-9,5	164	159	-3,0	76,8	71,7
108	86	-20,4	195	200	2,6	55,4	43,0
170	113	-33,5	345	249	-27,8	49,3	45,4
49	27	-44,9	77	60	-22,1	63,6	45,0
690	535	-22,5	1.204	1.085	-9,9	57,3	49,3
123	110	-10,6	182	168	-7,7	67,6	65,5
399	322	-19,3	955	1.030	7,9	41,8	31,3
76	77	1,3	117	125	6,8	65,0	61,6
11	9	-18,2	14	14	0,0	78,6	64,3
251	188	-25,1	550	539	-2,0	45,6	34,9
51	40	-21,6	57	47	-17,5	89,5	85,1
187	150	-19,8	321	293	-8,7	58,3	51,2
145	120	-17,2	230	199	-13,5	63,0	60,3
1.243	1.016	-18,3	2.426	2.415	-0,5	51,2	42,1
123	121	-1,6	303	273	-9,9	40,6	44,3
91	97	6,6	202	238	17,8	45,0	40,8
104	109	4,8	277	366	32,1	37,5	29,8
237	209	-11,8	570	523	-8,2	41,6	40,0
850	669	-21,3	2.382	2.268	-4,8	35,7	29,5
122	98	-19,7	519	586	12,9	23,5	16,7
58	62	6,9	121	142	17,4	47,9	43,7
296	254	-14,2	766	799	4,3	38,6	31,8
23	21	-8,7	29	29	0,0	79,3	72,4
344	333	-3,2	1.091	1.006	-7,8	31,5	33,1
277	220	-20,6	655	795	21,4	42,3	27,7
189	172	-9,0	328	328	0,0	57,6	52,4
2.714	2.365	-12,9	7.243	7.353	1,5	37,5	32,2
147	114	-22,4	237	219	-7,6	62,0	52,1
207	165	-20,3	359	320	-10,9	57,7	51,6
137	115	-16,1	298	294	-1,3	46,0	39,1
177	142	-19,8	295	272	-7,8	60,0	52,2
235	197	-16,2	625	641	2,6	37,6	30,7
789	611	-22,6	2.396	2.353	-1,8	32,9	26,0
95	81	-14,7	150	141	-6,0	63,3	57,4
1.787	1.425	-20,3	4.360	4.240	-2,8	41,0	33,6
94	91	-3,2	160	169	5,6	58,8	53,8
113	99	-12,4	299	275	-8,0	37,8	36,0
327	253	-22,6	775	777	0,3	42,2	32,6
128	103	-19,5	207	191	-7,7	61,8	53,9
106	96	-9,4	204	221	8,3	52,0	43,4
155	132	-14,8	254	254	0,0	61,0	52,0
628	531	-15,4	2.007	2.170	8,1	31,3	24,5
143	131	-8,4	204	196	-3,9	70,1	66,8
1.694	1.436	-15,2	4.110	4.253	3,5	41,2	33,8
105	90	-14,3	212	214	0,9	49,5	42,1
115	90	-21,7	169	150	-11,2	68,0	60,0
143	115	-19,6	218	222	1,8	65,6	51,8
101	87	-13,9	211	231	9,5	47,9	37,7
95	80	-15,8	164	159	-3,0	57,9	50,3
73	64	-12,3	129	118	-8,5	56,6	54,2
314	273	-13,1	640	574	-10,3	49,1	47,6
93	84	-9,7	154	131	-14,9	60,4	64,1
193	168	-13,0	303	272	-10,2	63,7	61,8
1.232	1.051	-14,7	2.200	2.071	-5,9	56,0	50,7
81	61	-24,7	102	89	-12,7	79,4	68,5
198	165	-16,7	470	516	9,8	42,1	32,0
314	283	-9,9	689	755	9,6	45,6	37,5
165	145	-12,1	338	393	16,3	48,8	36,9
145	121	-16,6	391	405	3,6	37,1	29,9
903	775	-14,2	1.990	2.158	8,4	45,4	35,9
13.819	11.540	-16,5	32.633	32.864	0,7	42,3	35,1
59.011	45.696	-22,6	157.886	163.272	3,4	37,4	28,0

* Zelfstandigen en helpers, exclusief zelfstandigen in bijberoep, beroepencode 402

er tussen 1995 en 2002 362 arbeidsplaatsen bij, in Roeselare 163. Oostende verloor in deze periode 43 arbeidsplaatsen in de detailhandel. In Kortrijk gingen 114 jobs verloren. Deze laatste daling ging gepaard met een sterke toename van de tewerkstelling in de omliggende gemeenten Wevelgem (+140), Kuurne (+67) en Lendeledede (+21). In het arrondissement Kortrijk verliest naast Kortrijk ook Waregem een aanzienlijk aantal arbeidsplaatsen (-85), ten voordele van buurgemeente Deerlijk (+89).

Vermeldenswaard is ook een sterke groei van de tewerkstelling in de detailhandel in Ieper (+75). Ook de Westkustgemeenten Koksijde, Nieuwpoort en De Panne kennen een belangrijke groei van de tewerkstelling in de kleinhandel.

Gemeenten die veel arbeidsplaatsen zagen verloren gaan zijn – naast de reeds vermelde gemeenten Kortrijk en Waregem – Kortemark (-96), Torhout (-70), Tielt (-66), Blankenberge (-48) en Harelbeke (-47).

Tot besluit

De kleinhandel is een belangrijke economische sector die momenteel zorgt voor ongeveer 33.000 arbeidsplaatsen in West-Vlaanderen. Hoewel het aantal detailhandelszaken afneemt, gaat de tewerkstelling in stijgende lijn. Dit is een gevolg van de toename van het aantal loontrekkenden in de sector. Het aantal zelfstandigen en helpers kent, mede door de tendens van schaalvergroting en ketenvorming in de detailhandel, een aanzienlijke daling. De sector van de detailhandel is evenwel niet alleen een belangrijke werkverschaffer, maar is medebepalend voor de uitstraling van de stad of gemeente. In die zin is het belangrijk dat iedere gemeente voldoende aandacht heeft voor en streeft naar een goed functionerende detailhandel. ■

* Voor een analyse van de vraagzijde van de detailhandel, namelijk de koopkrachtdeterminerende factoren, verwijzen we naar de rubriek 'Regioscan' verder in dit nummer.